

ORGENERAL KÂZIM ÖZALP'IN ANILARI İLE İLGİLİ BİR AÇIKLAMA

Dr. SALÂHİ R. SONYEL

Orgeneral Kâzım Özalp'ın Profesör Teoman Özalp tarafından “*Millî Mücadele, 1919-1922*” başlığı altında derlenen ve 1971’de Türk Tarih Kurumunca yayınlanan biyografisinin birinci cildinin 74. sayfasındaki şu bölüm çok ilginçtir:

“Bu sırada İstanbul’da bulunan bazı Bolşevik Ruslar da bizimle temas kurdular. Balıkesir’e gelen salâhiyetli bir Rusun yanında, tercümanlık yapmak ve bir taraftan da bize faydeli olmak maksadıyla bu işe girdiği anlaşılan Emrullah Bey adında (sonradan maarif müfettişliklerinde bulunmuştur) bir tercüman vardı. Emrullah Bey’in tercüme etmekte olduğu, Bolşevik Rusun bize yaptığı teklifte : ‘Mücadelemizi Rus dostluğuna dayanarak devam ettireceğimizi, kapitalist âlemine karşı Ruslar ile aynı fikirde olduğumuzu ilân edersek, bize istediğimiz kadar silâh, cephane, para ve hattâ icabederse Türkistanlı asker yardımı yapacaklarını’ söyledi. Biz bunları kabul etmedik, ancak bize sorulduğunda Ruslara karşı bir düşmanlığımız olmadığını ve kendilerini dost bir komşu olarak tanıdığımızı ifade edeceğimizi belirttik. Ayrılr iken bize gizli olarak silâh ve cephane göndermeye çalışacağını vaat etti. Sonradan bu Rusun İstanbul’a dönüşünde, İngilizler tarafından tevkif edilerek belirsiz bir yere gönderildiğini ve Emrullah Bey’in de bu işten dolayı İngilizler tarafından şiddetle takip edildiğini öğrendim”.

Bu bölümde kaydedilenlerin tarihi gerçekten ne kadar uzak olduğu ve Albay Kâzım (Özalp)’ın 1919 Ekiminde Balıkesir’deki ulusal kuvvetlerin firka komutanı sıfatıyla İngiliz İstihbaratı tarafından nasıl aldatılarak ulusal kuvvetlerin durumu hakkında kendisinden bilgi alınmaya çalışıldığını aşağıdaki İngiliz gizli belgeleri açıkça göstermektedir. Orgeneral Özalp ayrıca biyografisinin 68. sayfasında şu ilginç açıklamada bulunur:

“... bazı ecnebi subaylar ve memurlar, kuwayı milliyeinin kuruluş şekli, mevcudu ve faaliyeti hakkında bilgiler almak için Balıkesir’e geldiler. Bunlardan bazılarını cephenin belirli noktalarına göndermekte ve milli kuvvetlerimizin harekâtını göstermekte bir zarar görmüyordum”.

Albay Kâzım’ın iyi niyetle giriştiği bu davranışların gerçekte ne kadar zararlı olabileceğini anlamak için *Belleten*’in bu sayısında yayınlanan “Ölümünün 34. Yılında Atatürk’ü Anarken” başlıklı yazıma bakınız ¹.

61. Fırka Komutanı Albay Kâzım (Özalp)’ın İngiliz İstihbaratı tarafından nasıl aldatıldığını gösteren İngiliz gizli belgelerinin Türkçe çevirisi aynen şöyledir:

Gizli Dosya No. 5329 “I”

Binbaşı *W.N.Hay*’in, 18.11.1919’da İstanbul’dan Londra’da İngiliz Askerî İstihbarat Şefi (*Director of Military Intelligence*) Tüm General *Sir W. Thwaites*’e gönderdiği mektup:

“İstanbul’da küçük bir zümrenin, görünürde Sovyet yönetimi adına Milliyetçi önderlerle, özellikle Mustafa Kemal Paşa ile temas kurmaya çalıştıkları, 1919 Eylülü sonlarına doğru dikkatimize sunuldu. Bir ajan, bu zümrenin toplantılarına sokulmayı başardı. O ve bir başkası, İstihbarat Servisinin direktifiyle hareket ederek, bu zümrenin elçileri sıfatıyla Anadolu’ya gitmeyi gönüllü olarak kabullendiler. Hareket etmezden önce, Bolşevik ajanı olduklarına dair kendilerine takdim mektubu ve ayrıca Mustafa Kemal’e veya herhangi bir Milliyetçi öndere tevdi edilmek üzere basit şifre ile yazılı bir mesaj verildi. Ajan, Balıkesir’de 61. fırka komutanı ve Kolordu Komutan Vekili Kâzım Bey’e (Özalp) takdim edildikten sonra, 21 Ekimde İstanbul’a döndü. Bolşevizm konusunda Kâzım Bey şu demeye bulundu: ‘Şahsen Bolşevik programına karşı sempatiyim vardır, fakat Bolşevik fikirleri bizce imkânsızdır’.

¹ Aşağıda s. 237

İngiltere Dışişleri Bakanlığının Londra'da Devlet Arşivinde² bulunan 4161 sayılı dosyasındaki 163511 sayılı bu mektubun İngilizce aslı aynen şöyledir:

“*Secret File No. 5329 “I” Major W. N. Hay to D.M.I., Constantinople letter, 18.11.1919.*

“*The existence of a small group of persons in Constantinople who are apparently seeking to obtain, on behalf of the Soviet Government, connections with Nationalist leaders and particularly with Mustafa Kemal Pasha, came to notice at the end of September, 1919. An agent succeeded in obtaining admission to the meetings of these persons and acting on instructions from G.S. ‘I’ (Intelligence), he and another volunteered to proceed into Asia Minor as emissaries of this Group. Before departure, he was provided with a letter of introduction as a Bolshevik agent and with a message in a simple code addressed to Mustafa Kemal or any Nationalist leader. This agent returned to Constantinople on 21st October after having been presented to Corps Commander Kiazim Bey, Commanding 61st Division and Acting Corps Commander at Bali Kesir. As regards Bolshevism Kiazim Bey said: ‘Personally I sympathise with the Bolshevik programme, but their ideas are impossible for us’.*

Bu belge, 18.12.1919'da İngiliz Askerî İstihbarat Şefi (D.M.I.) Tüm-General Sir W. Thwaites tarafından No. B.I. /7152 (M.I.2) sayılı yazıya ilişik olarak İngiltere Dışişleri Bakanlığına gönderildi. Yazıda, Albay Kâzım'la görüşen ajanın raporu “görünürde bir hayli abartmalı olmakla beraber, ilginç ve muhtemelen doğru” olarak nitelendiriliyordu³.

Orgeneral Kâzım Özalp, anılarında ayrıca Balıkesir'e gelen “selâhiyetli bir Rusun yanında, tercümanlık yapmak ve bir taraftan da bize faydalı olmak maksadıyla bu işe girdiği anlaşılan Emrullah Bey adında (sonradan maarif müfettişliklerinde bulunmuştur) bir

² Public Record Office.

³ İngiliz Devlet Arşivi (Public Record Office), Dışişleri Bakanlığı Belgeleri, FO. 371/4161/163511, İngiliz Askerî İstihbarat Şefinden Hariciyeye yazı No. B.I./7152 (M. I. 2), Londra, 18.12.1919.

tercüman vardı... sonradan... Emrullah Beyin bu işten dolayı İngilizler tarafından şiddetle takip edildiğini öğrendim” der. Yukarıdaki İngiliz belgesinde ise aynen şu bölüm vardır:

“O ve bir başkası, İstihbarat Servisinin direktifiyle hareket ederek, bu zümrenin elçileri sıfatıyla Anadolu’ya gitmeyi gönüllü olarak kabullendiler”.

İngilizce metinde bu bölüm aynen şöyledir:

“... Acting on instructions from G.S. “I” (Intelligence) he and another volunteered to proceed into Asia Minor as emissaries of this Group”.

Bu bölümlerde söz edilen “bir başkası” (*another*) acaba Emrullah Bey mi idi? İstanbul’dan gelen sözde Bolşevik ajanına eşlik etmişse ve onunla birlikte İstanbul’a dönmüşse bu soruya ancak olumlu cevap verilebilir.